

N:o 144.

Af herr **E. H. Sjövall**, om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående förslag till en saccharinlag.

Många gånger hafva i Riksdagen motioner blifvit väckta om borttagande af hvitbetssockertillverkningsafgiften, men städse hafva de fallit af det skäl, att denna accis icke kan undvaras af hänsyn till statsverkets ekonomi. Af omtanke om denna kan man väl ock antaga, att yrkandena i motsatt riktning, yrkandena på sockerskattens höjande framkallats, yrkanden, hvilka senast framstälts vid remissdebatten och i motioner vid innevarande riksdag. Utom intresset för det rikliga flödet af de källor, som tillföra statsverket tillgångar till de särskildt från och med i år så betydligt ökade utgifterna, kan hvarje fråga, som rör vår betsockerindustri, också påräkna uppmärksamhet från jordbrukare- och arbetarehåll, enär den för båda dessa samhällsklasser är af stor och ingripande betydelse.

Under sådana förhållanden torde det icke förundra någon, om man äfven här i vårt land och i vår Riksdag börjat få ögonen upp för en fara, som hotar vår nu så betydande och blomstrande sockerindustri, och, manad af erfarenheten i andra kulturländer, söker på lagstiftningens väg framkalla åtgärder mot densamma, medan ännu tid är att så göra, innan ett dylikt tillvägagående kan betydligt försvåras genom farans tillväxt och kringgripande. Den fara, jag åsyftar, är begagnandet af saccharin och dettas tendens att uttränga sockret.

Första gången, mig veterligen, som saccharin fördes på tal i svenska Riksdagen, var vid debatten 1900 med anledning af herr Fredholms m. fl. motioner om afskaffande af hvitbetssockertillverkningsafgiften och i samband dermed sockertullarnes sänkande till sådana belopp, att de beredde sockertillverkningen ett tillräckligt, men väl afpassadt

tullskydd. Herr Pantzarhjälm framhöll då i ett särdeles intressant anförande, hurusom man borde se till, att en förnuftig lagstiftning rörande saccharin komme till stånd. »Det finnes», sade han, »något som heter saccharin, som införes tullfritt såsom medicinalier och som genom apotekarnes försorg sprides ut i landet och användes vid fabrikation af lemonader och sylter etc. Jag har här ett utdrag af analyser för utredande af saccharinets närvaro i närings- och njutningsmedel. De äro gjorda vid Alnarp, Örebro, Göteborg, Gefle, Skara, Halmstad, Kristianstad, Jönköping och Stockholm och omfatta 260 prof. Af dem hafva 52,7 procent innehållit saccharin, 47,3 procent varit saccharinfria, således öfver hälften tillverkade med saccharin. Jag har mig bekant, att en leverans af s. k. hallonsaft till en lägerplats vid undersökning befans innehålla icke alls saft af hallon, utan var en tillverkning af saccharin, vatten och essence. Essencer och saccharin beredas hufvudsakligen i Tyskland. Der är det genom en lag, som antogs den 6 juli 1898, absolut förbjudet att använda saccharin eller något annat af de konstgjorda sötningsmedel, som gå i handeln under olika namn, vid tillverkning af näringsmedel. I Frankrike, Italien och Ryssland är det förbjudet att tillverka och införa saccharin. I Holland, Spanien, Portugal och Österrike är saccharin belagdt med hög införseltull. I Danmark får man använda saccharin, men med vilkor, att etiketten gifver tillkänna, att saccharin ingår i tillverkningen. Saccharin har ett mycket högt sötningsvärde. Det är 550 gånger sötare än socker, och priset är en niondedel af sockrets pris. Jag har sökt att få någon bestämd uppgift om införseln till vårt land af saccharin under sista året, men icke ännu hunnit få det. Antaga vi en införsel af 10,000 kilogram saccharin om året, så motsvarar det 5 millioner kilogram socker, och det är lätt att inse, att der går staten miste om sin skatt på dessa 5 millioner kilogram socker, sockerproducenterna gå miste om afsättning för motsvarande belopp, och de landtmän, som odla hvitbetor, gå slutligen miste om att få odla en motsvarande mängd hvitbetor.»

Under debatten upplystes vidare, att saccharin är tullfritt och införes såsom apoteksvara, att i juli 1898 förordning utkom om dess registrering vid införsel, att i landet införes saccharin i afsevärd mängd, att landets agrarförening i sina förhandlingar för år 1899 konstaterat, att det införda saccharinet undantränger sockret högst betydligt och att sockerproduktionen lider ej ringa men deraf, att saccharin får tullfritt införas.

I sitt betänkande af den 23 maj 1900 angående revision af gällande stadgar för försäljning af vin och maltdrycker m. m. yttra komiterade:

»Under komiterades arbeten har till deras kännedom kommit, att saccharin i stor utsträckning användes vid tillverkning af maldrycker. Då detta måste anses såsom ett missbruk till olägenhet för den konsumerande allmänheten, hvilket icke borde vara tillåtet, har det synts komiterade vara af vigt, att lagstadganden kunde åstadkommas till förhindrande deraf, och hafva komiterade därför ansett sig böra härigenom fästa Eders Kongl. Maj:ts nådiga uppmärksamhet å detta förhållande.»

I sin årsberättelse, som utkom sistlidet år, berör förste provinsialläkaren i Vestmanlands län saccharinets användning i drycker och bröd på följande sätt: »Allmänt användes saccharin, 1 till 2 cgm på liter till svagdricka. Äfven till läskedrycker, sockerdricka, lemonad o. s. v. användes mycket saccharin, hvarigenom priset kan sättas lägre än för sådana, hvartill socker användes. Smaken vänjes snart vid den orimliga sötman. En apotekare uppgaf, att det numera blifvit honom omöjligt att få sälja sådana läskedrycker, om ej saccharin tillsattes. Äfven för bakning har nu saccharin börjat användas. På ett apotek hafva allmogeqvinnor köpt sådant till sitt julbröd! Om icke saccharintillsats till födoämnen bör anses som förfalskning, bör det åtminstone vara föreskrifvet, att varans beredning dermed på något sätt finnes angifvet vid dess försäljning.»

Från Östergötland meddelas i en större tidning i somras: »Dåligt svagdricka tillverkas numera allt för ofta vid våra bryggerier. För att knappa in på maltet tillsätter man nemligen ymnigt med saccharin, stundom till den grad, att drickat blir äckligt sött. Sålunda beredd dricka alstrar magsjukdomar och borde sorgfälligt undvikas. På en del större arbetsplatser, der mjölk är svår, nära nog omöjlig, att få, och »dricka» sålunda enda supanmaten, är det äfven sällan, som en äldre person med oförstörd mage påträffas. Barnen i fattiga familjer dricka ock lystet af den sötaktiga brygden och undergräfvat tidigt sin helse.»

Att saccharin är helsovådligt, om det njutes i större mängd, hvartill det genom sin stora sötmehalt ovilkorligen förleder, tyckes sålunda vara ganska allmänt erkänt, och man borde därför redan af detta skäl vara pliktig skydda konsumenterna deremot. Nästan alla europeiska stater hafva också just af detta skäl vidtagit skyddsåtgärder gent emot konstgjorda sötämnen dels genom tillverkningsförbud, dels genom höga införselstullar och skarpa, stränga förbehåll vid försäljning deraf inom landet. Saccharin är icke något näringsämne, utan en krydda, ett njutningsmedel. I denna sin egenskap uppträder det, i likhet med en del andra på kemisk väg framställda sötningsmedel, i illojal konkurrens

med sockret. Användes det nemligen i stället för socker, så att konsumenten får betala en vara efter sockrets pris, så får konsumenten saccharin, men får betala för socker. Det är af detta skäl, som det är och måste stämplas såsom ett förfalskningsmedel. En spisvärd, som till en rätt af mjöl eller ägg nu använder för $\frac{1}{2}$ öre saccharin i stället för såsom förut socker för 15 öre, lemnar ingalunda därför spisgästerna rätten $14\frac{1}{2}$ öre billigare, utan låter dem för densamma betala samma pris, som då den var tillagad med det närande, men dyrare sockret. Så ock med öl och vin, i hvilka drycker socker ingår såsom näringsmedel och gör den i dessa drycker befintliga alkoholen mindre skadlig för kroppen, än när den blott är förenad med ett sötningsämne utan näringsvärde. Genom tillsats af saccharin göras varorna alltså visst icke billigare i de fattiga konsumenternas intresse, utan man bedrifver dymedelst en illojal konkurrens gent emot de fabrikanter, som icke använda saccharin, utan socker. Uti ett slikt tillvägagångssätt ligger bedrägeriet.

Näringsämnena, vid hvilkas tillverkning konstgjorda sötningsämnen begagnats, såsom öl, vin, lemonad och bakverk, borde därför kanske helst ej mera få till salu utbjudas, eller ock måste man till skydd mot det bedrägliga i tillverkningen få till stånd en saccharinlag, likasom man har en margarinlag och andra dylika lagar. De med saccharin beredda näringsämnena hafva dessutom ett ytterst ringa hushållsvärde och deras användning för medicinskt ändamål, såsom t. ex. vid sockersjuka, kan på grund af saccharinets osmältbarhet anses vara af åtminstone tvifvelaktigt värde, hvarförutom kontrollen öfver sådana till salu hållna födoämnen, såsom erfarenheten från andra länder utvisar, är både omständlig, svår och hardt när omöjlig.

En accis bör införas på saccharin. Rätt och billighet kräfva ju, att, när landtbruksprodukten socker är belagd med skatt, industriprodukten konstgjorda sötningsmedel också påföres en motsvarande sådan. Att ett näringsämne drager hög skatt, under det surrogatet lemnas skattefritt, lärer väl ingen vilja taga i försvar. Den enklaste rättvisa kräfver ju, att båda beskattas lika.

Nu kan man väl invända, att någon fabriksmessig tillverkning af saccharin ännu ej förefinnes här i landet, men det är just af detta skäl, som en accis redan nu bör fastställas, så att, om en fabrik för tillverkning af saccharin anlägges, den ej må vara i okunnighet om, hvilka vilkor dess existens i lag är underkastad.

Det är ju en känd sak, att i Tyskland är saccharin så allmänt, att det finnes att få i hvarje by och hvarje bod. Till och med på

mindre platser finnas 4 à 5 personer, som föra denna vara. Det lönar sig vida bättre för köpmannen att sälja saccharin än socker, ty på det förra förtjenar han vida mer än på det senare, hvarå försäljningsvinsten är en obetydlighet. Genom åsättande af en skatt af 80 mark pr kilo, 8,000 mark alltså pr 100 kilo, och lagstadgade stränga bestämmelser för handel med saccharin nära nog omöjliggör man emellertid dess användning i Tyskland. Under sådana förhållanden kommer det helt naturligt snart att leta sig väg till utlandet, kanske i första hand till vårt land, der det ej mötes af några hinder i bevillnings- eller lagstiftningsväg och der man antagligen då snart finner med sin fördel förenligt att anlägga fabriker för varans tillverkning. Dröja vi med vidtagandet af restriktiva åtgärder mot saccharinets införsel, försäljning och förbrukning, är det således fara värdt, att ämnet vinner sådan utbredning och dess tillverkning derigenom visar sig så lönande, att fabriker härför komma att uppföras här och der i landet, hvarefter naturligtvis en prohibitiv lagstiftning får att räkna med ytterligare en svårighet af ekonomisk art, de eventuella fabrikanternas anspråk på godtgörelse för intrång i en hittills loflig och fri näring.

Frågan om saccharin berör också ett viktigt finansintresse. Förhindra vi eller åtminstone inskränka konsumtionen af saccharin, torde sockerkonsumtionen i samma mån ökas, och följaktligen accisen å betsocker lemna en afsevärdt högre afkastning. Sockret beskattas, emedan det inbringar staten stora belopp, men det beskattas icke därför, att det är ett näringsmedel, utan därför att det derjemte är en krydda, ett njutningsmedel. Nu tränger saccharinet in, emedan det är billigare, men det är billigare såsom krydda, ej såsom näringsmedel. Genom saccharinets användning i stället för socker undandragas statskassan ganska stora summor. Priset på saccharin har under loppet af några år nedgått från 150 till 10 mark pr kilo. Sannolikt kommer det att falla ännu lägre, och med hvarje mark, som det faller, ökas konsumtionen och växer samtidigt förlusten för statsverket, hvilket naturligtvis går miste om ett motsvarande belopp sockeraccis.

Äfven vårt landbruk får sitta emellan derpå, att saccharin vinner ökad utbredning och användning. Som bekant inregistreras ej mängden, utan blott värdet af det i riket införda saccharinet, och då ämnet är så litet skrymmande, att i ett bref om 250 grams vikt kan läggas så mycket saccharin, att det i sötningskraft motsvarar $2\frac{1}{2}$ centner socker, så är det högst antagligt, att mycket saccharin kommer in i landet utan att blifva inregistrerad. Emellertid infördes år 1900 enligt uppgifter från tullverket saccharin för ett värde af 86,412 kronor, hvilket efter ett pris

af 9 kronor pr kilogram gör 9,601 kilogram. Detta, omsatt i socker, utgör efter sötningshalten öfver 5 millioner kilogram socker. Lemna nu 100 kilogram råa betor ett utbyte af $11\frac{1}{2}$ kilogram socker och växa på ett tunnland god jord i genomsnitt 16,000 kilogram betor, af hvilka erhållas 1,840 kilogram socker, så betyder saccharinkonsumtionen ett utträngande af omkring 2,700 tunnland från betodling.

Med anledning af hvad som sålunda blifvit här ofvan anfördt tillåter jag mig hemställa,

att Riksdagen i skrifvelse till Konungen behagade anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t för Riksdagen framlägga förslag till en saccharinlag.

Stockholm den 27 januari 1902.

Hj. Sjövall.
